

DIENST DER ZUIDERZEEWERKEN

AFDELING INLICHTINGEN

's-GRAVENHAGE

Sweelinckplein 14
Telefoon 070 - 39.01.00

PUBLICATIE nr.: 21

BIBLIOTHEEK
DIRECTIE VAN DE WIERINGAR EEN
(IJSSELMEERPOLDER)

WORDING EN OPBOUW VAN DE POLDER ZUIDELIJK FLEVOLAND

Terwijl de ontginning van de derde IJsselmeerpolder, t.w. Oostelijk Flevoland, in volle gang is bouwt men reeds weer dijken voor de volgende polder in de kom van het IJsselmeer.

Na het gereedkomen van de polder Oostelijk Flevoland zou aanvankelijk als vierde IJsselmeerpolder de Markerwaard (60 000 ha) aan de beurt komen.

De voor deze polder bestemde bouwputten voor een complex uitwaterings- en schutsluizen nabij Lelystad, de z.g. 'Houtribsluizen', zijnde de noordelijke toegang tot het Oostvaardersdiep, kwamen reeds gereed alsmede de bouwput voor een stel sluizen bij Enkhuizen. Het eiland Marken is geen eiland meer en sinds 17 oktober 1957 met een dijk verbonden met het vasteland. In juli 1959 werd eveneens voor de drooglegging van de Markerwaard begonnen met de aanleg van een 3-tal dijkvakken, met een gezamenlijke lengte van 13 km, gelegen tussen Lelystad en Amsterdam langs het Oostvaardersdiep en wel op die plaatsen, waar in de jaren 1941 - 1942 reeds een grondverbetering was aangebracht.

De Markerwaard is niet alleen de grootste van de IJsselmeerpolders, maar voornamelijk door de verhoudingsgewijs grotere bedijkingskosten, ook de duurste. Nu de aanspraken op de rijksgelden in deze jaren voor andere belangrijke werken reeds zo groot zijn, heeft deze overweging, gevoegd bij het inzicht, dat het tot stand komen van Zuidelijk Flevoland (44 000 ha) de mogelijkheden schept op korter termijn over een

bx

13235

3580

ZUIDERZEEWERKEN

potentieel hoogwaardige landwinst te kunnen beschikken, tot het besluit geleid aan de polder Zuidelijk Flevoland voorrang te verlenen. Ook wat de meest urgente nieuwe wegverbindingen betreft, worden door het eerder droogleggen van Zuidelijk Flevoland grotere mogelijkheden verkregen.

Deze overschakeling had tot gevolg, dat de bovengenoemde drie dijkvakken langs het Oostvaardersdiep nu tijdelijk dienst moeten doen als meerdijk van Zuidelijk Flevoland en dat later 'in de droge' een parallel dijk moet worden gebouwd welke de waterkerende functie kan overnemen. Tussen deze twee dijken komt dan het tijdelijk bij Zuidelijk Flevoland ingedijkte Oostvaardersdiep te liggen, wat in ieder geval bevaarbaar zal zijn voor schepen tot 2000 ton maar eventueel voor nog grotere schepen kan worden ingericht, indien de industriële ontwikkeling van Lelystad en het gebied langs het Oostvaardersdiep in het algemeen dit gewenst zouden maken:

M e e r d i j k

De totale lengte van de te bouwen omringdijk voor de polder Zuidelijk Flevoland, welke geprojecteerd is in de driehoek Harderwijk-Lelystad-Muiderberg, zal ca 70 km bedragen. Voorts zullen voor deze polder een 2-tal bouwputten, leidammen en havens moeten worden gemaakt.

De verschillende gedeelten van de omringdijk zijn, evenals de andere polderdijken in het IJsselmeer en de Afsluitdijk, in hoofdzaak opgebouwd uit keileem en zand; zij krijgen een sterke 'huid' van klei, rijshout en steen. Van deze materialen behoeft alleen de steen in het buitenland te worden aangekocht. Het keileem, een zeer vaste leemsoort, daterende uit de laatste ijstijd, wordt op enkele plaatsen in het IJsselmeer, onder meer bij Urk, gevonden, aldaar opgebaggerd en per schip naar het werk vervoerd. Het zand wordt nabij het werk uit het IJsselmeer opgezogen.

In het algemeen worden daar, waar de nieuwe dijk moet komen, eerst de slappe lagen weggebaggerd; daarna wordt de gevormde geul met zand gevuld. Op de verbeterde ondergrond worden twee keileemdammen gestort, waartussen het zandlichaam wordt opgespoten.

Het onder water gelegen deel van de dijk wordt beschermd door kraag-

ZUIDERZEEWERKEN

stukken van rijshout bestort met stortsteen. De belopen boven water worden, voorzover nodig, afgedekt met steen. Al naar gelang de ligging van de dijken worden lichtere of zwaardere materialen (baksteen, betonzuilen, basaltsteen) gebruikt. Vóór het aanbrengen van de steen worden de belopen eerst afgedekt met een stromat, de z.g. krammat, welke met puin wordt bedekt. Een rij palen met schot of een damwand steunt de glooiing, waar deze tegen het kraagstuk aansluit. Overigens wordt het zandlichaam bekleed met een laag keileem, waarop tenslotte een laag klei wordt aangebracht waarin gras wordt gezaaid. Ook het gebruik van gebitumineerd zand of asfaltbeton als bescherming van de belopen boven water wordt op de daartoe geeigende plaatsen in ruime mate toegepast.

K u n s t w e r k e n

In tegenstelling tot alle voorgaande IJsselmeerpolders is voor Zuidelijk Flevoland slechts éénemaal nodig. Ditemaal, hetwelk zal komen te liggen aan het Oostvaardersdiep en met dieselmotoren zal worden uitgerust, zal met zijn vier pompen een capaciteit krijgen welke ongeveer 25 procent groter is dan die van hetemaal 'Wortman' bij Lelystad.

De naast ditemaal ontworpen sluis zal een pendant van die bij Lelystad worden en wel met afmetingen van 65 x 8,5 x 3 m en derhalve toegankelijk zijn voor schepen tot 600 ton.

P o l d e r p e i l e n

De zeebodem van de polder, welke voornamelijk bestaat uit zware zavel en klei, helt zeer gelijkmatig van N.A.P. - 2 m betrekkelijk dicht uit de kust tot ruim N.A.P. - 4 m in het midden van de voormalige Zuiderzee.

De polderpeilen zullen dezelfde zijn als die in Oostelijk Flevoland n.l. N.A.P. - 5.20 m en N.A.P. - 6.20 m.

R a n d m e r e n

Zuidelijk Flevoland zal evenals Oostelijk Flevoland van het oude land gescheiden blijven door een serie randmeren t.w. het IJ-meer, het Gooimeer, het Eemmeer en een deel van het Veluwemeer.

ZUIDERZEEWERKEN

Behalve voor de afvoer van het water van het aangrenzende bestaande land en de scheepvaart, dienen deze meren voor het tegengaan van nadelige invloeden, welke in het grondwaterregiem van de aangrenzende kuststrook door het maken van diepe polders zouden kunnen optreden. De breedte van deze meren is wisselend, afhankelijk van de plaatselijke geo-hydrologische omstandigheden. De meren zullen, naar het zich laat aanzien, bovendien een belangrijke recreatieve functie kunnen vervullen. Als zuidelijke begrenzing van het Veluwemeer zal in de nabij Nijkerk ontworpen bouwput een sluiscomplex worden gebouwd, bestaande uit een scheepvaartsluis (max. 1350 ton) en een complex uitwateringssluizen. De scheepvaartsluis nabij Harderwijk, welke momenteel nog de toegang tot het Veluwemeer vormt, zal dan komen te vervallen. De verbinding tussen de polder en het oude land zal worden gewaarborgd door een 3-tal overbruggingen, welke resp. zijn ontworpen nabij Muiderberg, Huizen en Nijkerk. Vooral die bij Muiderberg zal in het begin wel de belangrijkste zijn omdat hierover het verkeer van het westen via de meerdijken van Zuidelijk- en Oostelijk Flevoland naar het oosten en het noorden van ons land zal gaan lopen.

U i t v o e r i n g

Het dijkenbouwprogramma is thans in volle gang. De bouw van de dijkvakken langs het Oostvaardersdiep voltrekt zich in een vlot tempo. Onder meer kwamen de reeds eerder genoemde dijkvakken met een gezamenlijke lengte van 13 km nagenoeg gereed. In 1960 werd begonnen met een deel van de zuidelijke meerdijk, gelegen tussen Nijkerk en Spakenburg met een lengte van 5700 m, alsmede met een 2-tal dijkvakken, gelegen aan het zuidelijk eind van het Oostvaardersdiep met een gezamenlijke lengte van 4575 m. Voor 1961 staan ook de beide bouwputten op het programma.

ZUIDERZEEWERKEN

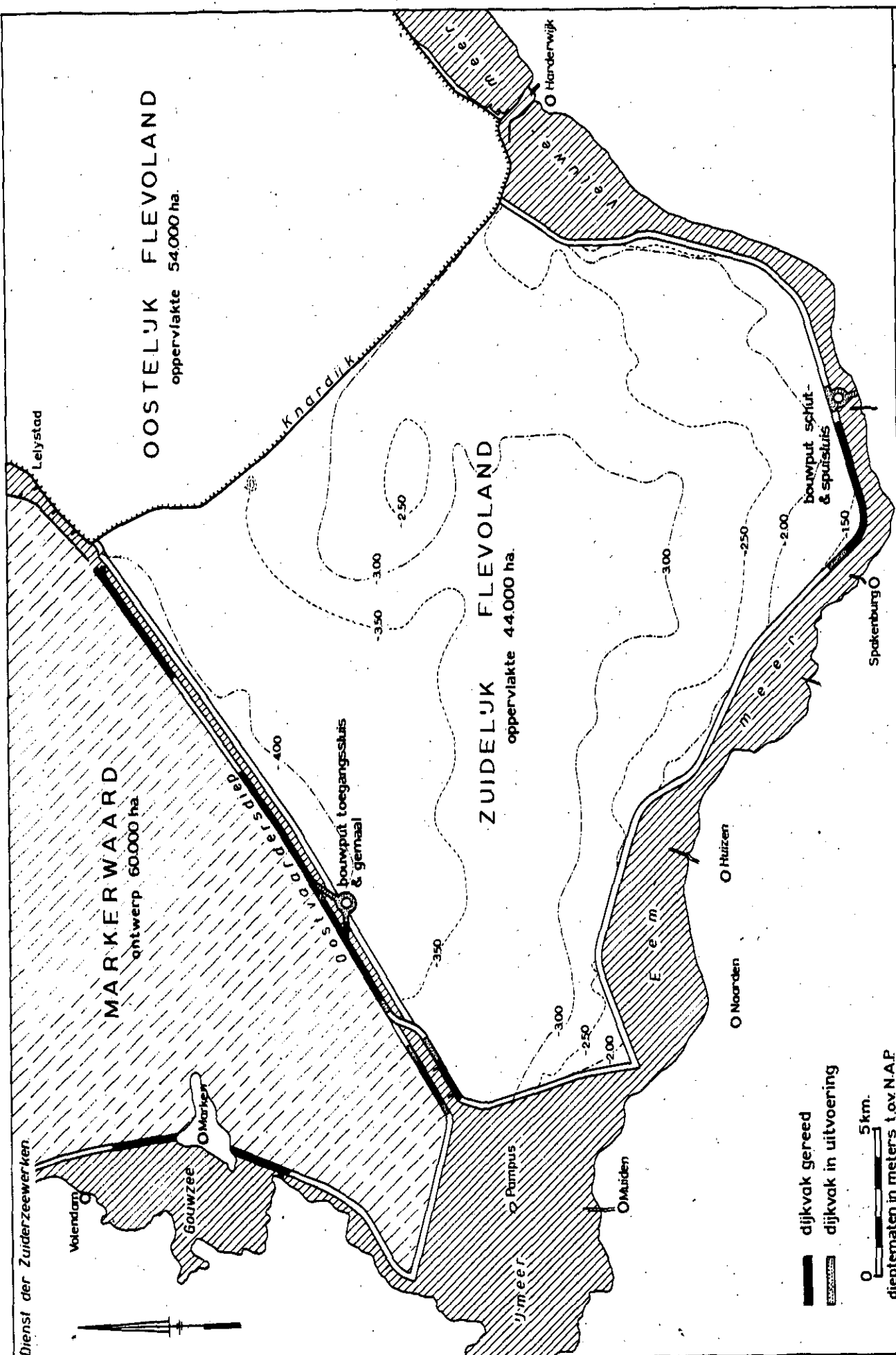
De laatste nog te maken polder in de kom van het IJsselmeer zal de Markerwaard zijn. Evenals de polders Oostelijk- en Zuidelijk Flevoland zal ook deze polder van het oude land gescheiden blijven door randmeren met variërende breedte. Aansluitend op het IJ-meer zal de Gouwzee blijven bestaan, terwijl Hoorn aan een watervlakte zal blijven liggen. In 1980 zal de Markerwaard droog kunnen vallen.

Dan zal de bebouwbare oppervlakte van Nederland met 10% zijn vergroot, terwijl het totaaloppervlak van ons land dan met 7% zal zijn toegenomen.

's-Gravenhage, april 1961.

Algehele of gedeeltelijke republicatie toegestaan mits bronvermelding plaats vindt.

Dienst der Zuiderzeewerken

MARKERWAARD
ontwerp 60.000 ha

OOSTELJK FLEVOLAND
oppervlakte 54.000 ha

ZUIDELJK FLEVOLAND
oppervlakte 44.000 ha

ZUIDELJK FLEVOLAND
OVERZICHT DIJKWERKEN

296a

- dijkvak gereed
- dijkvak in uitvoering

0 5 km.

dieptematen in meters t.ov.N.A.P.
toestand op 1-5-1961